

DOSYA/GÖZLEM VE GÖRÜŞLER**SAĞLIK TEK BAŞINA SINIF MÜCADELESİNİN
BİR ARACI OLABİLİR Mİ?****Tarihsel Süreci Yeniden İnceleme: Bismarck Öncesinde
Sosyal Güvenlik***Onur HAMZAOĞLU**

Prusya'da sanayileşme 1800'lerin ortalarında başlamış olmakla birlikte, hem sosyalist mücadelenin yükselişi hem de burjuvazinin konumuyla sosyal sigorta uygulaması dönemin Başbakan'ının adıyla da anılan bir model olarak, 1880'li yıllarda başlatıldı. 1883'te Hastalık Sigortası Yasası, 1884'te İş Kazaları Yasası, 1889'da Sakatlık ve Yaşlılık Yasaları işçilerin katılımını zorunluluk altına alarak çıkartıldı. Finansmanda ana kaynak, hem işçilerden hem de patronlardan kesilen primlerdi. Sakatlık ve yaşlılık sigortaları için primlerin bir kısmını işçi ve patrona ek olarak devlet ödüyordu. Bu uygulama bugüne kadar tanımlandığı gibi; "burjuvazinin işçi sınıfının iktidara yürümesinin önüne konmuş önemli bir engelleme/manevradır" saptamasının yanı sıra, burjuvazinin emek gücünü satabilme olanağı, bulanların ücretlerinden yapılan kesintilerle, emek gücünün yeniden üretimini sağlamak adına da bir kazanımı, ücretten doğrudan geri aldığı (el koyduğu) olarak görülmelidir. Burjuvazi bu girişimle hem iktidarını korumuş ve pekiştirmiş olmakla siyasi bir kazanım sağlamış hem de ücretlerin bir kısmına prim adı altında el koyarak, sömürü oranını artırmış ve kendine, günümüzde de geçerli olan yeni kaynak yaratmayı sağlamıştır. Kendi için bunları gerçekleştirirken, sosyal politikanın olanaklarını da kullanarak, ideolojik alanda, toplumsal mutabakat adına bunların işçi sınıfının kazanımları, burjuvazinin kaybı olarak yansıtmayı da başarmıştır. Ayrıca, Prusya'da o döneme kadar büyük bölümü bağışlarla sağlanan finansmanla sürdürülen ve bölgesel olarak uygulanan

yoksul yardımlarının burjuvazi üzerindeki yükü de böylece hafiflemiştir.

Kökene değişik kaynaklara göre, Kıta Avrupa'sında 14. yüzyıla kadar uzanan yoksul yasaları, bu dönemde feodal beylerin gereksinimlerini gözetmekte ve hemen her yerde bölgesel düzeyde yürütülmekteydi. Başlangıçta çoğunlukla, sonraları da daha az sıklıkla emek gücünün unsurlarını kırdı tutabilme ve feodal beylerin egemenliklerini sürdürmelerinin aracı olarak kullanılmıştı. Kapitalist üretim biçimini geliştirme işlevi dışındaki bu gerekçe zaman içerisinde azaldı ve sönümlendi.

Yoksul yasaları çerçevesinde gerçekleştirilen uygulamalar tarihsel bir süreç içerisinde incelendiğinde, yasalar kapsamındaki uygulamaların, emek gücünün üretim sürecinin dışında kalmayı tercih edebileceği olanakları sağladığı düzeye geldiğinde sık sık değişikliklere gidildiği ve emek süreciyle ilgili düzenlemelerinin her zaman öncelikli olduğu izlenebilmektedir. Kapsam, çalışmayanlar kadar, çalışmakta olanlarda düşük ücretlerin yarattığı sorunların giderilebilmesi yönünde belirlenmektedir. Sanayileşmenin erken döneminde, 'yüksek' ücret tercih edilmemekte, onun yerine düşük ücretin ortaya çıkardığı sorunlar, emek sürecini genel olarak düzenleyebilme çabası içerisinde çözümlenmeye çalışılmaktadır. Büyük Britanya'da bu alanla ilgili ilk hukuksal düzenlemeler olduğu bilinen 1536 ve 1601 tarihli yoksulluk yasaları çalışmayanlarla ilgiliyken, 1563 tarihli Zanaatkarlar Yönetmeliği çalışanlarla ilgiliydi. Bu düzenlemeler İngiliz efendilerinin deyimiyle yoksulların

*Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

(çalışmadan yaşamlarına yetecek kadar geliri olmayan herkes) -halktan insanların- tümünü kapsamış oluyordu.

Günümüzde, dilimizde genellikle yoksul (poor)lar olarak kullanılan ancak temelde hedefin düşkünler (pauper) olduğunu bildiğimiz bu uygulama, Büyük Britanya'da diğer ülkelerden iki temel farklılık gösteriyordu. Bunlardan ilki bu yasalar burada bölgesel değil, krallığın üst denetiminde, ülke genelini kapsıyordu. Hem 1563 hem de 1662 Yasaları hem kentler hem de köyler için ortaktı. Bu uygulamanın sanayileşmenin kentlerden önce kırsalda erken dönemde başlamış olmasına ve kentteki sanayileşmenin bunu izlemesine bağlanabilir. Çünkü bu durum Büyük Britanya'da kentler ve köyler arasında iş düzeni yönünden farklılığın ortaya çıkışını engelliyordu. Emek düzeni (gereksinimi) yönünden anlamlı bir farklılık olmaması, uygulamaların kapsamının da ona göre belirlenmesini getiriyordu. Hem kırsal hem de kentte, üretimin gereksindiği emeğin sağlanmasına dayalı bu uygulama, orta Avrupa'da yaşanan Landflucht'ın (köyden kente göçle kırsaldaki nüfusun ani azalması) Büyük Britanya'da yaşanmasını engelledi. Büyük Britanya'da çalışmayı esas alan bir yardım sistemi öngörülüyordu ve düşkünlere yasal olarak yardım alma hakkı kabul edilmiş oluyordu. Böylece, devlet düzenleyici bir unsur olarak emek piyasasını düzenleme işlevini görüyordu. Sanayi devriminin başlangıcı hangi tarih kabul edilirse edilsin, bu durum Büyük Britanya'da özellikle, sanayinin emek gücünün karşılanması ve kapitalist üretim biçimini geliştirme işlevi gördü.

İkincisi ve konumuz için daha önemlisi diğer ülkelerde yoksul yasalarının finansmanı temelde bağışlara dayanırken, Büyük Britanya'da finansmanın temelini mülkiyet vergilerine dayanıyor olmasıdır. Bir başka ifadeyle, finansmandaki bu farklılık, bu ülkeyi diğerlerinden ayırarak, ülke genelinde gelirin yeniden bölüşümü işlevi görüyordu. Sanayi devrimine beşiklik eden Büyük Britanya'da hem emek gücü piyasasının düzenlenmesi hem de toplumsal artığın yeniden bölüşümü egemen sınıfın kendi çıkarları adına öngörüsündeki gelişkinlik ve isabetin önemli bir örneği olarak tanımlanabilecek özellikler taşıyor. Ancak dikkat edilmelidir ki sanayileşmenin erken döneminde de 'dikkate alınanlar', hedeftekiler hemen çoğunlukla çalışmakta olanlardır.

Engels'in, İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu, kitabının İngilizce baskısı için 1892'de yazdığı önsözde, 1840'lı yıllarla ilgili olarak belirttiği "Kolera, tifüs, çiçek ve öteki salgın hastalıkların tekrar tekrar ortaya çıkması, İngiliz burjuvazisine, eğer kendini ve ailesini bu hastalıklardan koruyacaksa, kasaba ve kentlerde sağlığı koruma kurallarına hemen uyulması gereğini göstermiştir. Böylece, bu kitapta anlatılan en göze batır rezillikler ya tümünden ortadan kalkmış ya daha az çarpar olmuştur." saptaması burjuvazinin birkaç on yılda kazanabileceği bir deneyim olamayacağını da göstermektedir.

Yoksul yasalarının ve özellikle Büyük Britanya'daki uygulamalarının, I. Elizabeth döneminden (1558-1603)

başlayarak, dönemin toplumsal yaşantıları içerisinde ayrıntılı incelemesi, sosyal güvenlikle ilgili uygulamaların, Otto von Bismarck'tan çok daha öncelere, sanayi devriminin başlarına götürülebileceğiyle ilgili veriler sunuyor. Bunun yanı sıra, patronların, varlıklarını sürdürmek için emekçi sınıflarla mücadelelerinde, tarihsel süreç içerisinde yeni araçlar geliştiriyor olmalarına karşın hemen her zaman toplumsal yaşantıyı parçalamadan, bir bütün olarak ele alıp mücadelelerini yürüttükleri görülüyor. Söz konusu bulgular hem kapitalizmi anlamamıza hem de burjuvazinin iktidarı pahasına nelere katlandığının görülmesine yarayacağı gibi, iktidarı hedefleyecek işçi sınıfının ve önderi siyasi öznelerin doğru öngörülerini için yararlı ve işlevsel olacaktır.

Yazının bundan sonraki bölümünde, bu belirlemeler ışığında, sağlık hizmetleri talebi tek başına sınıf mücadelesinin bir aracı olabilir mi? Evet ise nasıl? Sorularına yanıt aranacaktır.

Yirminci yüzyılda genel olarak beklenen yaşam süresindeki dramatik artış ile merkez kapitalist (zengin denen) ve çevre (yoksul denen) ülkeler arasında hastalık ve ölüm hızlarındaki farklılıkların, ülkelerin sağlık sistemlerinin örgütlenmesi, finansman modeli ve toplumun gereksinimlerine yanıt biçimlerindeki farklılıklara, özetle sağlık sistemlerine ve sağlık hizmetlerine bağlanamayacağı kanıtlarıyla ortaya konmuştur. Buna karşın, sosyal ve ekonomik müdahalelerin rolünün önemli olduğu saptanmıştır. Kişi başı sağlık harcamalarının fazlalığı ölüm ve hastalık hızlarını azaltmada yeterli değilken, politik müdahaleler, refah düzeyi ve gelir dağılımının daha etkili olduğu bilinmektedir. Etkisi bahsedilen söz konusu başlıklar sosyal, ekonomik, politik, ideolojik hayatın bütün alanlarını içine alan sınıf mücadelesinin beraberinde var olmaktadır. Bahsedilen mücadele, tarih boyunca iki karşıt sınıf arasında süregelmektedir.

Kapitalist toplumsal yaşantıda sınıf, doğrudan toplumsal artığın elde edilmesi ve ona el konulmasıyla ilgili olan sömürü olgusunun kendisiyle ilgilidir. Bir başka ifadeyle, sömürüden doğan ilişkilerin tamamı sınıf ilişkilerini oluşturur. Üretim süreci bir taraftan değişmeyen sermayeyi (hammadde vb.) kapitalist için daha fazla servet aracına dönüştürürken, diğer bir yandan emek-gücünü tüketir. Emekçinin tüketimi iki yönlüdür. İlki ÜRETİCİ TÜKETİMDİR. Emekçi, üretici tüketim ile üretim sırasında emeğiyle üretim araçlarını tüketir ve bunları, yatırılan sermayeden daha fazla değerli ürünlere dönüştürür. Bu aynı zamanda, emek-gücünün, onu satın alan kapitalist tarafından tüketilmesidir. Diğerini kapitalistler, BİREYSEL TÜKETİM olarak adlandırmaktadır. Bu, emekçinin, emek-gücü için kendisine ödenen parayı geçim araçlarına çevirmesidir. Emekçinin üretken tüketimi ile bireysel tüketimi birbirinden tamamen farklıdır. İlkinde emekçi, sermayenin hareketlendirici gücü olarak iş görür ve kapitaliste aittir. İkincisinde kendisine aittir ve üretim faaliyetleri dışında kendi gerekli yaşamsal işlevlerini yerine getirir. Marks'ın söylediği gibi; birincinin sonucu ile kapitalist, ikincisinin sonucu ile de işçi yaşar.

Aslında emekçinin bireysel tüketimi de, kendisi yönünden üretken olmayan bir tüketimdir, çünkü bu yalnızca gereksinim içindeki bir kişiyi yeniden üretmektir. Halbuki kapitalist için üretken bir tüketimdir. Çünkü bu onların servetini yaratan gücü üretmektir.

Emek gücünün ömrünün uzunluğu da kapitalist için önemli değildir. Onun için önemli olan bir iş günü boyunca akışı sağlayabilecek en fazla emek gücüdür. İş gününün uzatılması, işçinin ömrünü dolayısıyla emek-gücünün süresini kısaltır; böylece kullanılıp tüketilen güçlerin yerini daha hızlı doldurma zorunluluğu ortaya çıkar ve emek gücünün yeniden üretimi yani bireysel tüketim için gerekli giderler daha büyük olur. Emek-gücünün tüketimi, aynı zamanda metaların ve artı-değerin birlikte üretimidir ve diğer her türlü metada olduğu gibi, piyasanın ya da dolaşım alanının sınırları dışında tamamlanır.

Emek-gücünün yeniden üretimi için bazı mal ve hizmetlerin her gün (yiyecek, yakacak vb.) bazı mal ve hizmetlerin de değişik aralıklarda kullanılması gerekir. Piyasaya emek arzının eksilmemesi için de kapitalizmin yakın tarihine kadar ücret/asgari ücret aileyi besleyebilecek miktarda gerekli tüketim malzemeleri üzerinden hesaplanır (dı). Günümüzde emek arzının talebe göre fazlalığı/aşırılığı, üretim sürecine yönelik düzenlemelerle (esnek üretim vb.) birlikte kapitalisti emek gücünün yeniden üretim sürecine yönelik olarak daha kaygısız, az kaygılı hale getirmiştir. Öyle ki ülkemizde de asgari ücretin hesaplanmasında, ailenin (dört kişi) değil de yalnızca emek gücünü satanın dikkate alınarak hesaplanması gerektiği kapitalistler tarafından önerilmekte ve kamuoyu oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Ancak emek-gücünün yaşamaya devam etmesi ve yeniden üretilmesi, sermayenin yeniden üretilmesinin her zaman için zorunlu bir koşuludur. Buna karşın bütün kapitalistler, emekçilerin bireysel tüketimini elden geldiğince tamamen zorunlu olan mal ve hizmetlere indirgemeye çalışırlar. Ve emekçinin bireysel tüketiminden yalnızca bu sınıfın devamı için gerekli olan ve bu nedenle de kendilerinin (kapitalistlerin) tüketmek üzere emek-gücü bulabilmeleri için yerine getirilmesi zorunlu olan kısmını ÜRETKEN TÜKETİM sayarlar. Bu kapsamda SAĞLIK HİZMETLERİ üretken tüketim kapsamında değerlendirilmelidir. Üretken tüketimin dışında kalan ve emekçinin kendi keyfi için yaptığı tüketimi ise ÜRETKEN OLMAYAN TÜKETİM olarak kabul ederler. Eğer ücretlerdeki artış, sermaye tarafından daha fazla emek-gücü tüketilmesi olanağını birlikte getirmeyen bir yükselişe ve dolayısıyla da emekçinin tüketiminde bir artışa yol açacak ise, bu ek sermaye, kapitalistler için üretken olmayan bir şekilde tüketilmiş olacaktır.

Toplumsal açıdan bakıldığında, işçi sınıfı, emek sürecine doğrudan doğruya katılmadığı zaman bile, tıpkı sıradan bir emek aracı gibi sermayenin tamamlayıcı bir parçasıdır. Bireysel tüketimi bile, belirli sınırlar içinde, üretim sürecinde bir etmendir. Ancak, kapitalist üretim süreci, emekçinin kendisini yüzüstü bırakmalarını önlemek

için gerekli önlemlerini alır ve bunların ürettikleri ürünleri daha biter bitmez onların bulunduğu taraftan kendisinin/kapitalistin bulunduğu karşıt tarafa taşır.

Bireysel tüketim bir yandan emek gücünün varlıklarını sürdürmelerini ve yeniden üretilmelerini, öte yandan da yaşamak için gerekli tüketim maddelerini yok ederek işçilerin, emek pazarına emek güçlerini arzını sağlar. Böylece, ücretli emekçi, Marks'ın Kapital'de yazdığı gibi, sahibine görünmeyen bağlarla bağlanır.

Kapitalist üretim süreci, yalnızca meta üretmekle, artı-değer üretmekle kalmaz aynı zamanda kapitalist ile ücretli işçi arasındaki toplumsal ilişkiyi de sürekli olarak üretmektedir. Böylece emekçi, yaşayabilmek için emek-gücünü satmaya zorlanmakta ve kapitaliste, daha da zenginleşmesi için bu emek-gücünü satın alma olanağı hazırlamaktadır.

Emek gücünü satabilenlerin, şu ya da bu derecede uygun koşullar altında yaşamını sürdürmesi ve çoğalmaya devam etmesi, kapitalist üretimin niteliğini hiçbir şekilde değiştirmez. Emek-gücü kitesinin yeniden-üretimi, aslında sermayenin kendisinin yeniden-üretiminin kökü ve esasıdır. Bu yüzden sermaye birikimi, bir yönüyle de emekçilerin çoğalması demektir.

El zanaatları ile manüfaktürde, işçi aleti kullanırdı, oysa fabrikada, makine işçiyi kullanmaktadır. Burada işçiden bağımsız cansız bir mekanizma vardır ve işçi bu mekanizmaya uymak zorundadır. Bu özelliği ile emek araçlarını kullanan işçi değildir, tersine, işçiyi kullanan emek araçlarıdır. Emek-aracının emek-gücüne egemen haline gelmesiyle, üretimin zihinsel güçleri el emeğinden ayrılmıştır. Bu sürecin devamında, emek-aracı makine şeklini alır almaz, bizzat işçinin rakibi olmuştur. İşbölümü, emek-gücünü, belli bir aleti kullanma hünerine indirgeyerek uzmanlaştırmış, aletin kullanılması, makinenin işi olur olmaz, işçinin emek-gücünün kullanım-değeri ile birlikte değişim değeri de yok olmuştur. Bu durum emekçinin pazarlık gücünü azaltmıştır. Sağlık sektörü diğerlerinden farklı olarak, emek aracının teknolojik gelişmeler çerçevesinde yenilenmesine paralel olarak emek gücüne gereksinimi azaltmamış aksine artırmış ve artırmaktadır. Kısaca, sağlık sektörü günümüzde hem gelişkin teknolojiyi kullanmakta ve pazar ilişkileri çerçevesinde hızla 'eskitmekte' hem de emek yoğun olma özelliğini korumaktadır. Bu sıkışmışlığı aşabilmek için sistem piyasaya sağlık insan gücü arzını artırmaya çalışıp, sağlık emek gücünün değişim değeri kontrol altında tutmaya çalışmaktadır.

Kapitalist toplumsal yaşantıda kapitalist, ücretlerle kısıtlamaya giderken, asgari ücretin işçinin ailesiyle birlikte (dört kişi) hesaplanmasından, dolayısıyla gelecekte kendine yeni işgücü üretimini sağlama zorunluluğundan/hedefinden vazgeçse bile, işçinin tek başına emek-gücünün yeniden üretimi için gerekli zorunlu harcamaları üzerinden hesaplanmasını dayatırken inebileceği alt sınır, bireysel tüketim başlığı altında grupladığı 'üretken tüketimi'

sağlayacak ücret olacaktır. Bu da belirli düzeyde de olsa, sağlık hizmetlerini kapsayan, kapsamak zorunda olan bir belirleme olmak durumundadır.

Küreselleşmiş kapitalizm de günümüzde teknolojiadaki gelişmişliklerin yarattığı olanaklardan da yararlanarak, yaşamakta olduğu bunalımını aşabilmek adına, yedeklediği işgücünden bile vazgeçmek, nüfusun büyük kısmını yok saymak, ölüme mahkum etmekten yarar ummaktadır. Ancak yine de vazgeçemeyeceği emek-gücü, bu emek-gücünün yeniden üretiminin sağlanması için gerekli koşulların asgari düzeyde de olsa sağlanmasıdır. Kapitalist sistem her ne koşulda olursa olsun istihdam etmek zorunda olduğu emek-gücü için bunu sağlamak zorundadır. Ancak, kırklı yılların ikinci yarısından itibaren yaşama geçirilen; reel sosyalizmin varlığının tehdidi ve sınıf mücadeleleriyle elde edilen kazanımlardan belki daha da çoğunluğu kapitalizmin dönemsel gereksinimlerinin karşılanabilmesi için kapitalistler tarafından da verilmek durumunda olan haklar-kazanımlarla şekillenmiş olan; sosyal devlet uygulamalarının yeniden yaşanması/tekrarı kapitalizmin doğası gereği mümkün değildir. Kapitalistler, bir dönemin hak olarak tanımlanan kazanımlarını, hak değil gereksinim olarak tanımlamakta, bütün gereksinimler gibi bunlarında kişilerin sorumluluğu olduğu, ulaşabilmek için gerekirse satın alınması gerektiği dolayısıyla herkesin parası kadar sahip olabileceği hizmetler olarak tanımlamaktalar.

Berberinde bugüne göre daha sosyal, daha adil ve demokratik bir kapitalizm beklemek, kapitalizm içinde eşitsizlikleri ve işsizliği kaldırmayı ummak, emeğin değer yaratan tek özne olduğunu ve kapitalistlerin kar dediklerinin özünde emekçiye verilmeyen, el konulan olduğunu yadsımak olacaktır. Kaldı ki kapitalizm günümüzde yedek işgücüne dahi gereksinim duymayan, bunun için de istihdam dışındakilerin yaşamlarıyla ilgilenmeyen bir düzenlemeyi dayatmaktadır.

Emek gücünü satmaktan başka yaşama olanağı olmayanlar da emek gücü piyasasında emek gücünü satabilenler ve satamayanlardan oluşan, özünde aynı sınıfın birbirine 'karşıt' iki tabakasına ayrılmış durumdadır. Süreç böyle devam ettikçe, ikinciler daha da kalabalıklaşırken, birinci gruptakilerin 'mutlu azınlık'a dönüşeceği kaçınılmazdır.

Bunları da görerek, günümüzde bütün yakıcılığı ile yaşanmakta olan sorunlardan kalkıp, kazanımlarımızla kapitalizme son verecek anti-kapitalist mücadeleyi; emek gücünü satanlarla satamayanların, formel sektörde çalışanlarla enformel çalışanların, kadrolu çalışanlarla sözleşmeli çalışanların, düşük ücret alanlarla yüksek ücret alanların dahası bütün sektörlerde her biçimde çalışanların, emek gücünü satamayanlarla bir arada yürütmesi zorunluluktur.

Türkiye'deki süreçte de yaşandığı gibi, seksenli yılların ikinci yarısından itibaren hızla yükselen, düzenin sınırlarını zorlayarak kapitalizmi deşifre etmeyi hedefleyen talepler,

hemen her zaman sektör temelli (parasız eğitim, parasız sağlık vb.) yani bütün yerine parça(lar) üzerinden gerçekleştirildi. Bu da ilgili sektörün emek örgütleri tarafından tek tek yürütüldü. Yalnızca, o da sınırlı düzeyde olmak üzere, eylem dönemlerinde diğer sektörlerin örgütlerinden destek sağlanabildi, verildi. Her yapı kendine ait olduğunu düşündüğü parçayla ilgilendi ve o konuda faaliyet yürüttü-yürütüyor. Bu faaliyetlerde, söz konusu özel alanın siyasallaştırılmasını da hedefleyen talepler çoğunlukla geliştirilemedi. Çünkü daralmadaki tercih, her yapının kendi alanını siyasallaştırması da değildi. Sektör temelli bu faaliyetler, özellikle kendi için sınıf olamamış unsurların, üst kimlik yerine alt kimlikleri üzerinden faaliyetlerinin/taleplerinin şekillenmesini koşulladı. Yani süreç içerisinde parçalar ALT PARÇALARA bölündü ve parçaların iç bütünlüğü de kayboldu. Saldırı yaşamın bütün alanlarında ve emek gücünü satmak zorunda olanların tümünü kapsıyor olmasına rağmen, tanımlanan bu koşullanma aynı sektörün farklı meslek grupları (mühendis-teknisyen, diş hekimi-diş teknisyeni, hekim-hemşire, vb.) bazen de mesleklerin kendi alt grupları arasındaki 'çelişkileri' derinleştirmeyi ve kopuşu (alt parçanın da parçalanmasını) beraberinde getirdi.

Günlük yaşamı sektörel parçalarıyla, bulunulan yerden ele almak saldırının bütünlüklü yapısının görülmesi/algılanması önündeki ideolojik engellemelere katkı sunan tarzda her geçen gün yükseldi. Bu durum mücadelelerin üst kimlik üzerinden ve bütünlüklü yürütülmesi yerine alt kimlikler üzerinden, PARÇALARA hatta ALT PARÇALARA hatta hatta ALT PARÇALARIN DA PARÇALARINA yönelik olarak yürütülmesini besledi. Parçalarla ilgili örgütsel yapılardaki (sendika, demokratik kitle örgütü vb.) siyasal unsurlar, içinde buldukları sektör üzerinden kapitalizmi deşifre etme adına sektörlerinde yaşanan güncellikleri, olgusal sınırlılıkları içerisinde görme ve göstermeyle yetiniyorlar. "Kitlelerden kopmamak adına", sistemden kopuşu işaret etmekten, sınıf mücadelesinin dışında çözüm bulunmadığını belirtmekten kısaca süreci siyasallaştırmaktan, hatta siyasal dil kullanmaktan bile kaçınıyorlar. Böylece, hem sorunların kaynağı hem çözüme yönelik metinlerinde ve alanlara indikleri eylemlilik süreçleri ile sloganlarında hemen daima bu tutumları ile 'kapitalizmden başka yaşanacak toplumsal yaşantı olmadığı' algısını, fark etmeden beslemiş oluyorlar. Kendinde sınıfı kendi için sınıfa dönüştürmeyi hedeflemeyen bu örgütlülükler hem bu hem de kendi ürettikleri nesnellığe mahkum oluyorlar -tercih ediyorlar-

Olgulara ilk bakışta gördüğümüzün ne kadar gerçek olduğunu bilebilmek için bilim ve siyaseti bir arada kullanmaya ihtiyacımız var. Kapitalistler, sınıf kimlikleri üzerinden, her türlü iç çelişkilerine rağmen, hem emekçilere karşı örgütlülüklerini hem de toplumsal yaşantının bütün alanlarını kapsayan saldırılarını sürdürüyorlar. Öncelikle kapitalizmi bir süreç, canlı bir organizma olarak ve 1800'lerden değil 1600'lerden ele alarak yeni baştan inceleyebilmeli, sınıf mücadelesinde egemen sınıfların sınıf karakterlerini yeterince kavrayabilmek için de ilk sınıflı toplumlardan günümüze

sınıf mücadelelerini bütün bileşenleriyle yeniden önümüze koyabilmeliyiz. Böylece hem göremediklerimizi görebilmek hem gördüklerimize önceden verdiğimiz anlamları emek güçleri olarak/adına gözden geçirme fırsatını yakalayarak günceli örten politikaları genel siyasal hattı ve nihai hedefi koruyarak geliştirebiliriz.

Yazının emeğin yeniden üretim sürecinin tartışıldığı bölümünde de ortaya konmaya çalışıldığı gibi, kapitalizmin günümüzdeki derin daralmasında, 'üretken tüketim' hala talep edilebilir, uzak erimli hedefleri de içeren siyasal bir talep olma potansiyeline sahiptir. Bu hedefin emek-gücünü satmak zorunda olanların ve yaşamın tümünü kapsayabilmesi için de tam istihdam gerekliliktir. Emek gücünü birbirinden farklı sektörlerde satmak zorunda olanların buldukları alanı kapsayan, daralmış (eğitim, sağlık vb.) taleplerinin yarattığı erozyonun önüne geçmenin bir aracı olarak yaşamın bütünlüğünden kopuk, ayrı ayrı sağlık, eğitim vb. hak taleplerinden vazgeçilmelidir.

Günümüzde kapitalizme karşı sosyalizmi hedefleyen mücadele ne kadar zorunluysa, kapitalizmi deşifre edebilmek için de hedefin TAM İSTİHDAM olması, taleplerdeki parçalılığın beslediği, hedef ve algılardaki parçalılığı önleyebilmek ve bütünü görmek ve gösterebilmek için gerekliliktir. Taleplerimiz hem yaşamın bütünlünü hedeflemeli, parçalara ve alt parçalara ayrılmamalı hem de süreci sınıf açısından siyasallaştırabilir (..... İÇİN NÜFUS CÜZDANI YETER vb.) olmalıdır. Tam istihdam olmadığı, işsizlik olduğu sürece saldırının, hak kayıplarının bütünlüğü görülemeyecektir. Sağlık ta dahil hak kayıplarını sınıflı toplumsal yaşantının bütünlüğü

içerisinde tanımlayabilmenin ve bugünden sosyalizm perspektifli taleplerimizle süreci siyasallaştırmanın yolu günümüzde tam istihdamı talep etmekten geçmektedir.

Ancak bu talep örülürken, nihai hedefin, kapitalist toplumsal yaşantıda sorunun (sömürü oranının, eşitsizliklerin) azaltılması değil ortadan kaldırılması, sosyalist iktidar olması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

KAYNAKÇA

Deane, P., (1994) İlk Sanayi İnkılabı, Çev. T.Güran, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Engels, F., (1997) İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu. Çev. Yurdakul Fincancı, Sol Yayınları, Ankara.

Esin, P., (1982) İş Bölümü, Yabancılaşma ve Sosyal Politika. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.

Kovancı, O., Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim: İngiliz Yoksul Yasaları. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, (2003).

Marks, K., (1986) Kapital Cilt I, Çev. Alaaddin Bilgi, 3. Baskı, Sol Yayınları, Ankara.

Polanyi, K., (1986) Büyük Dönüşüm: Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri. Çev. Ayşe Buğra, Alan Yayıncılık, İstanbul.